

- kóruszemelvények komplex elemzése, összehasonlítása, betanítása, vezénylés-technikai elsajátítása és dirigálása.

Néhány téma a testnevelés tagozat programjából:

- az iskolai testnevelés korszerűsítésének kérdései,
- az emberi mozgások kialakulása, fejlődése,
- a teljesítőképesség és a teljesítőkészség viszonyainak optimalizálási lehetőségei az iskolai testnevelésben,
- az élettani terhelés aktuális kérdései és az új tanterv követelményei az iskolai testnevelésben,
- korszerűség az edzésméletben,
- az iskolai sport helyzete és legfontosabb feladatai a sportmozgalomban és az iskolai sportéletben,
- a gyakorlati képzés jelentősége a testnevelőtanár-képzésben.

Az előadásokat a tudományterület és szakterület kiváló képviselői, országosan elismert előadók és a főiskola oktatói tartják. Számos előadást konzultáció követ.

A nyári akadémia igazgatósága mindkét tagozat számára fakultatív programokról, kirándulásokról is gondoskodik. Az előző évek gyakorlatának megfelelően a kollégák a több napos együttlétet felhasználják aktuális oktatási-nevelési problémák megvitatására, kölcsönös tapasztalatcserére.

A jelentkezés lehetőségeiről a nyári akadémia igazgatósága ad felvilágosítást. (Címe: Tanárok-Nyári Akadémiája, Szeged, április 4. útja 6. 6701.)

Jelentkezési határidő: 1985. május 30.

Minden érdeklődőt szeretettel vár a nyári akadémia igazgatósága!

DR. SÍPOSNÉ DR. KEDVES ÉVA

Subosits István:

BESZÉDAKUSZTIKA

A Gyógypedagógiai Főiskola hallgatói számára készült főiskolai tankönyvvel ismerkedhet meg az olvasó, ha kézbe veszi Subosits István *Beszédakusztika* című munkáját. S aki ismeri a szerzőnek 1982-ben *A beszédpedagógia alapjai* címen megjelent főiskolai tankönyvét, most szerves folytatásként bővítheti ismereteit a beszéd jelenségéről. E jelen tankönyv ugyanis azokat az akusztikai ismereteket tartalmazza, amelyek a beszéd folyamat ún. szenzoros és motoros oldalának a jobb megértését szolgálják. Ezek ismeretére pedig nemcsak a gyógypedagógiai szakembereknek, hanem minden gyakorló pedagógusnak szüksége van. Különösen azok számára lenne fontos megismerni a könyv ismeretanyagát, akiknek nincs módjuk az arra rászoruló tanítványaikat szakemberhez irányítani, hanem maguknak kell gondoskodniuk a megfelelő beszédfejlesztő eljárásokról.

E tömör előrebocsátás után nézzük meg, milyen témákkal találkozunk a műben az érdeklődő olvasó.

Az első fejezet célszerű bevezető rész, amelyben a szerző *a beszédakusztika általános kérdé-*

seit veszi sorra. Az akusztika tárgyának és feladatának tágabb értelmezésében, más tudományokkal való érintkezésében világosan jelöli ki a beszédakusztika helyét. Szükség van erre a pontos helykijelölésre, az elkülönítésre és kapcsolódásokra; hiszen e szaktudomány sokirányú kapcsolata már vizsgálati anyagának természetéből is következik: „a beszédakusztika a beszéd folyamat, illetve a folyamatot felépítő hangok akusztikai szerkezetével és jellemzőivel, terjedésével, élettani és lélektani hatásaival foglalkozó tudomány”. Jól és hasznosan egészíti ki a szerző e bevezető részt a tudományág történeti előzményeinek és jelenlegi helyzetének ismertetésével.

A könyv második nagy fejezete *a rezgő mozgással* foglalkozik. Ebben a részben is az első fejezet szerkezeti felépítését követi: az általánosan belül helyezi el az egyest, azaz a rezgő mozgás meghatározott fajtájaként tér rá a beszédhangnak mint rezgésnek a tárgyalására. A fejezetben bemutatott fizikai jelenségek mechanizmusának pontos magyarázata alapján könnyen megérthetjük, hogy az emberi hang keletkezésében is azonos mechanizmus szerepel. Bizony jó lenne, ha nemcsak a fizikában jártas pedagógusok értenék, hogy pl. hogyan függ a

hangrés nagysága és a hangrésen kiáramló levegőmennyiség a tüdőből feltörő és a hangszalagok zárt állása alatt felgyülemelő levegő nyomásától, a szubglottikus nyomástól.

A *hangtér* című fejezetben a hangforrások és a hangot terjesztő közeg törvényszerűségeivel ismerkedhetünk meg. A beszéd folyamat szempontjából érdemes különös figyelemmel tanulmányoznunk ezt a részt is. A hangnyomásnak, a hangforrások hangintenzitásának, változtathatóságuk törvényszerűségeinek ismerete sok segítséget adhat környezetünk hangforrásainak célszerűbb, körültekintőbb megtervezéséhez, sőt az emberi hallás védelméhez is. Lényegében ez utóbbi megállapításunk konkrét bemutatását, elemzését kapjuk a könyv következő nagy fejezetében: A *hangérzetek jellemzői* című részben, amelyben a szerző részletesen beszél a hallás folyamatáról, ennek idegi szerveződéséről, a hangosság kérdéséről, a hallásküszöbről; s szól olyan sajátos témákról is, mint a hangszín, a hangmagasság, a zenei hallás (konzonancia, disszonancia), a hangtisztaság és a zajok fiziológiai kérdései. E témafelsorolásból is kitűnik, hogy nemcsak magyar szakos pedagógusoknak, hanem az ének-zenét tanítóknak is hasznos ismereteket frissít fel, esetleg fedeztet fel ez a tankönyv. E fejezet befejező részében (mint már utaltunk is rá) a napjainkban oly sok gondot okozó zajártalomról és az ellene való védekezésről olvashatunk.

Az ötödik fejezet (*Hangok a zárt térben*) problematikájának érzékeltetésére és hasznosságára a szerző gondolatmenetének indítását idézzük: „A hallószervebe kerülő hang jellegét jelentősen befolyásolja annak a helyiségnek a viselkedése, amelyben a hangforrás működik, és a hallgató tartózkodik. A beszéd megértése nagymértékben függ a tanterem, előadóterem alakjától, térfogatótól, a bennük elhelyezett tárgyak anyagától, formájától és elhelyezésük hogyanjától.” Vajon ezek következetesebb figyelembevételével nem csökkenne-e a (sajnos, inkább növekvő számú) kiabálva beszélő pedagógusok és tanítványok száma?

A hatodik fejezet a *beszéd folyamat akusztikai jellemzőivel* foglalkozik. Ismét nem mondhatjuk, hogy csak az anyanyelvet, idegen nyelvet oktató pedagógusok figyelmébe ajánljuk, hiszen az lenne a jó, ha minden pedagógus tudatosan (tudatosabban) használná fel ismeretátadásra ezeket a szupraszegmentális eszközöket a mindennapi tanítás során. A beszéd eredményes műveléséhez, műveltetéséhez elengedhetetlenül fontos, hogy pontos ismereteink legyenek a beszéd összetevőinek megfelelő perceptív kategóriákról (a hangosságról, a magasságról, az időtartamról), a beszéd dinamikájáról, a beszéddallamról, a beszédhallásról és a beszédérthetőség mibenlétéről, befolyásolhatóságáról. Külön is fel kell hívni a figyelmet a fonematikus hallással foglalkozó részre, amelyben a szerző logikusan érvelve mutat rá arra, hogy milyen nagy szerepe van a beszédkörnyezet ál-

tal kialakított fonematikus differenciációnak a fonematikus hallás kialakulásában.

E, hatodik fejezettel kapcsolatosan két dolog azonban eszébe juthat az olvasónak. Jó lett volna, ha a szerző gondosabban ügyel a *jel* és a *jelzés* terminus használatára. A másik megjegyzés: valószínűleg terjedelmi okok kényszerítették a könyv íróját arra, hogy erősebben leegyszerűsítse, sokszor nagyon is csak általában érintendő megállapításokat említsen a beszéddallam, a hangmagasság kérdéseivel kapcsolatban. Bizonyos, hogy a szerző épített arra: ha valakit mélyebben érdekel az adott kérdés, akkor az (általa is felhasználta) eredeti forráshoz nyúlhat: Fónagy Iván-Magdics Klára: A magyar beszéd dallama. Akad. K. Bp. 1967.

Az utolsó fejezet a *Beszédhangok akusztikai jellemzői* címet viseli. A hangképző üregrendszer pontos bemutatása és alakjának hatása a formánsokra elemzése után az egyes beszédhangok akusztikai szerkezetével ismerkedhetünk meg. A fejezetnek dicsérendő törekvése, hogy a modern kutatás módszereivel segít egyre pontosabb képet rajzolni az egyes hangzók akusztikai szerkezetéről. Valóban jó szemléltetve is látni a hangzókat (ezt a hangzók oszcillogramja és hangszíne segítségével láthatjuk). Tudjuk, hogy a szerző nem térhetett ki minden részkérdésre; de bizonyosan sok olvasót érdekelt volna: miért tartotta fontosnak, hogy a *ty/gy* affrikáták(?) minősítését így kezdje: „felpattanó zárréshang”, szemben a többi affrikátával, amelyeknél nem hangsúlyozza, nem emeli ki (a *ty/gy*-hez hasonló nyomatékkal a felpattanó jelleget.

Végül a legfontosabbat emelnénk ki. Hézagpótlónak tekintjük ezt a tankönyvet abból a szempontból, hogy a már régebben végzett pedagógusoknak (és nem csak a gyógypedagógusoknak) nyújt önképző munkájukhoz lehetőséget. Eredményesen követhetik nyomon e szakterület (és a vele kapcsolatos más tudományok) fejlődését, megismerve a legjobb, legcélravezetőbb beszédfejlesztő és -gyógyító módszereket.

A könyv végén elhelyezett gazdag irodalomjegyzék segítségével ki-ki érdeklődésének megfelelően tovább mélyítheti tudását az egyes részkérdésekben is.

Tankönyvkiadó, Budapest, 1984.

B. FEJES KATALIN

Mész Lászlóné:

DRÁMAÉRTELMEZÉSEK

Ibsen, Csehov, Beckett

Az egyes műfajokról szólva mindig az egész irodalomra kell gondolnunk. Az irodalom emberformáló szerepére, esztétikai élményt adó erejére, pozitív vagy negatív értékeket kínáló rendszerére. Az irodalom tanítása napjainkban egyre bonyolultabb feladatmegoldásokat követel. Az alapvető pedagógiai célkitűzés, a neve-